

Az irodalmi író rövid történetei

Barlog Károly: *Maxim*. Forum-JAK-prae.hu, Újvidék-Budapest, 2012

Barlog Károlynak a Híd Könyvtárban megjelent, alcíme szerint „rövid-prózákat” tartalmazó könyve az újvidéki Forum Könyvkiadó, a budapesti JAK és a szintén budapesti prae.hu kiadása, és Szálinger Balázs volt a recenzense. Kiadók gyümölcsöző együttműködésének terméke tehát a könyv, a fiatal író első könyve, mégpedig minden szempontból ígéretes első könyv, és ezt nemcsak az elsőkönyveseknek kijáró megbecsülésből mondom, hanem meggyőződésből, a *Maxim* címet viselő kötet ugyanis meggyőzött Barlog Károly tehetsége, leginkább pedig irodalmi tájékozottsága felől, ami egyáltalán nem mellékes körülmény, hiszen egyfelől betekintést nyújt az író irodalmi érdeklődésének területére, másfelől pedig elárulja, hogy mit olvas a fiatal író, ezzel együtt, hogy kiket követ akár a szövegek megformálása, akár nyelvi elrendezésük dolgában. Szót kell ejteni az író választott műfajáról is, mert ő maga fontosnak tartotta könyve alcímében feltüntetni. A „rövidpróza” egyre gyakrabban előforduló műfajnév, valójában a rövidebb irodalmi műfajok nevében, a novellának, a tárcának, a tárcanovellának s a néprajzból ismert műfajváltozatoknak a megkeverése, afféle köztes műfaj tehát, amelynek valójában csak a rövidege vonja meg a határát, de ez sem mindig, hiszen vannak, és Barlog Károly könyvében is vannak hosszabbra, mondjuk egy-egy novella hosszúságával mérhető írások, sőt az is mondható, hogy éppen ezek a terjedelmesebb, de semmiképpen sem terjedelmes, nem is terjengős írások uralják a kötetet, bennük csapódott le a szerző irodalmi tájékozottsága, bennük ért be a nyelvvel való bánásmódja, ezzel együtt az író formálási gyakorlata, az, ahogyan élményeinek és tapasztalatainak formát kölcsönöz, s ebben – ismét irodalmi tájékozottságának köszönhetően – az a teóriából jól ismert meghagyás tükröződik, miszerint a megformált tartalom az igazi közlés-

forma. Barlog Károly nem hivalkodva, nem tüntetően, s nem is követve újabb formálási módozatokat, formálja meg szövegeinek tartalmát, majdnem láthatatlanul, majdnem ösztönösen, ami végső soron nem más, mint éppen a tehetség bizonyítéka. Barlog Károly első könyve tehát nemcsak ígéretes, hanem ezen túlmenően erős irodalmi relevanciával rendelkezik, s afelől sem hagy kétséget, hogy ő magát és irodalmát hová sorolja. A Végel Lászlónak ajánlott *Egy mondat Újvidékről* című hosszabb próza, amit joggal lehet elbeszélésnek venni, egyik terjedelmesebb mondatába beékelte nyilatkozatát szól erről beszédesen, mégpedig így: „a vajdasági magyar irodalom!, ezt tekintem sajátomnak, és képtelen vagyok kompromisszumokat kötni”. Legtöbbször Végel László tűnik fel Barlog Károly elbeszéléseiben, olvasható is egy idézet a Makróból, meg aztán az Újvidék-kép is Végelt idézi, ahogyan a nevezetes telepi Virág utca 3-ból Tolnai Ottó arcéle rajzolódik ki, meg ahogyan a kötet egyik ciklusának címe Domonkos-idézet, vagy éppen a pipázó író mintája Fehér Kálmán lehet, akinek emlegetése azért is fontos, mert ugyanabból a faluból származnak, akár szomszédok is lehetnének. S azt is meg kell jegyezni, hogy a közhelyig koptatott szólás, miszerint a mi irodalmunknak van, illetve mára már csak volt tengere, a Kovács Istenke sorozat egyik írásában nyer alakot ily módon: „Kovács Istenke most arra gondol, hogy még sohasem látta élőben a Tengert, s akár egy régen elveszített vagy sosem volt végtag helye, viszket neki ez a hiány, ez a tengertelenség. Félre ne értsd, kedves Olvasó, nem a hatalmas víztömeg látványa hiányzik Kovács Istenkének, sokkal inkább azt a különbséget szeretné teresülve látni, ami a vajdasági magyar írókat mássá teszi az anyaországi magyar íróhoz képest.” Nemcsak a szólást enyhén ironizáló megfogalmazás miatt érdemes odafigyelni ezekre a mondatokra, hanem azért is, mert nagybetűvel írja a tengert, nevet formál a szóból tehát, s ezáltal hangsúlyozza jelképes jelentését a vajdasági magyar irodalom kontextusában, ezenkívül pedig a mindentudó elbeszélő példájára meg is szólítja az olvasót, ismét csak nagybetűvel írva a szót, ami azt jelenti, hogy Barlog Károly nem idegenkedik a lejáratottnak hirdetett mindentudó elbeszélői nézőpont alkalmazásától, sőt kitüntetetten alkalmazza, igaz, hogy közben ironizáló hangsúlyait sem rejti el, ugyanakkor az illetően ironizálás ismét csak a fiatal író irodalmi tájékozottságának bizonyítéka, aminthogy az is, hogy kötetének élén a kötet címében szereplő Maxim alakja elevenedik meg három írásban is, azé a félig novellahősnek mondható alaké, aki szinte kézen fogva vezeti a szerzőt az irodalom világában, nemegyszer maga fogalmazza meg azt, amit a szerző az irodalomról, főként a prózáról, de nem utolsósorban a költészetéről gondol. Például ezt: „Mind den gondolat prózaként lebeg a magzatvízben, aztán jön a metrum, és

egyéb stiláris eszközök, és rátelepszene a gondolatokra – hát így lesz a vers. Az ősgondolat mindig próza.” Ezt Maxim mondja, de a szerző helyett mondja, mert Maxim, akiről a szerző maga írja, hogy csak félig novellahős, akár az író másik énjének is mondható, nemcsak kísérője tehát, hanem az is, aki helyette beszél. Nem újdonság azt mondani, hogy az ősgondolat mindig próza, sokan mondták már, más szavakkal és másféle szövegkörnyezetben, itt mégis újdonságnak hat, legalábbis annyiban, hogy ezáltal is bizonyossá válik, Barlog Károly alapvetően irodalmi író, ha ezen a szón egyfelől azt értjük, hogy jól tájékozódik az irodalom világában, másfelől pedig azt, hogy az írásaiban elgondolkodik magáról az írásról, ezzel együtt az irodalom mibenlétéről is. Beszél arról, hogy az író miként bajlódik a mondattal, kurtítja és hosszabbítja, töröl és betold, hozzáad és elvesz, ugyanezt teszi a szöveggel is, azzal is ilyenféleképpen bajlódik, szöszmötöl vele, mert ez a dolga, amiből joggal lehet arra következtetni, hogy Barlog Károly szerint a téma az utcán van, mondja is ezt egy helyen, ám a szöveg a papíron, mert a papíron nyer alakot, ott szerzi meg végső formáját, holott nem is nagyon lehet beszélni végső formáról, hiszen ahogyan a már szóba hozott *Egy mondat Újvidékről* című elbeszélés végén olvasható, egy Konrád Györgytől származó idézet után, azt mondja Barlog, hogy „lassan, centinként, szinte észrevétlenül távolodtam el Csókától, mígnem azon kaptam magam, hogy Újvidéken mondom: itthon vagyok; éppen ezért tudom, egy történet véget érhet, de az elvarratlan szalakat azután is ott fújdogálja a szél, egyikbe-másikba olykor beleakadunk, egy óvatlan mozdulattal visszafejtjük, majd számolgatjuk a szemeket, nézzük, mi hova való – a történet, mint mondtam, véget ér tehát, de a történettel való babrálás (az ember természetéből kifolyólag) soha...” Három ponttal ér véget a mondat, nem is érhetne másként véget, hiszen ha a történettel való babrálás sohasem ér véget, akkor az erről szóló mondat sem érhet egyszerű ponttal véget. Folytatása következik a bajlódásban, a szöszmötölésben, a babrálásban. Ismét az irodalmi író gyakorlatára megy ki ez a megfigyelés, a történetet mondó szövegen való soha egészen be nem fejezhető munka megnevezésére. Még valamiről árulkodik a fenti idézet. Arról, hogy Barlog Károlynak az első személyben megszólaló elbeszélője sok esetben azonos magával az íróval, a nyelv által teremtett hőse az elbeszélésnek az elbeszélő, de hogy köze van magához az íróhoz, az sem tagadható, legalábbis nem minden esetben tagadható. Azt mondom ezzel, hogy Barlog Károly szövegeiben sok minden megtudható Barlog Károlyról, megtudható, hogy csókai származású, hogy Újvidéken élt egy ideig, majd elbúcsúzva a várostól Budapestre költözött, s ezt az életutat pontosan követi a *Maxim* című kötet felépítése, ahol a könyv elején a nagyszülőkről

szóló szövegek olvashatók, a nagymama halála, a nagyapa zsörtölődései, az apa háborús élményei, minthogy beütött a háború és megjött hozzájuk a behívó, olyan valaki hozta, aki még sohasem járt az ő utcájukban, s aztán az apa idézőjelbe tett megfogalmazása a Baranyába vezető és onnan visszavezető háborús utazásokról, amiből a múlt század kilencvenes éveinek történetei jönnek elő, de szó esik itt a nyugalmazott földrajztanár költőről, akit egyik gyerekverse miatt börtönbe vetnek, majd tovább folytatja rímfaragó mesterségét, közben ellopja a nagyapa egyik gondolatát, ami miatt a nagyapa nehezten rá, a háta közepére sem kívánja. A nagyapa tűzleső ember a magtár tetején, és innen látja be a falut, s mindent rendben talál, ahogy az Úristen is égi magasságából szemlélve a földet, mindent rendben talál rajta. Majd az Újvidék-élmények következnek a kötet lapjain, azután a távozás Újvidékről és végül budapesti történetek olvashatók arról, hogy vak vezet világtalant, arról, hogy a nő kora a bőréről ismerhető fel, s további elesettekről, akik közül igazán hatásos az a cigányprímás, aki nem akar behódolni az új divatnak és ezért hoppon marad, a talponállóból is kitesékkelik. Az út, amit Barlog Károly első könyve tartalmával megtesz, Csókától, Újvidéken át Budapestig, egyben Barlog Károly útja is, s efelől nem hagy kétséget, ám ezzel együtt éppen azért, mert láthatóan sokat bajlódik a szövegeivel és a mondataival, sőt tudja, hogy a történetekkel való szöszmötölés sohasem ér véget, meg az, hogy nyíltan közli irodalmi hovatarozását, még nyíltabban hivatkozik elődökre, akiktől ezt-azt el is tanult, bizonyítja, hogy Barlog Károly irodalmi író, aki miközben ír, magáról az irodalomról is gondolkodik.